

Annotation

V.V. Bondarets

Trends of development of milk processing enterprises

In the article the state of the production and processing of milk of Cherkasy region is presented, the structure of production of dairy products and channels of its realization by agricultural producers of the region were analyzed, the main factors of the influence on development of milk processing industry and key aspects of the competitive advantages formation of milk processing enterprises were defined. The results of researches confirm that in Ukraine, share of processed milk remains much lower compared to average global index. Functioning of milk processing enterprises in market conditions objectively requires strategic orientation and perspectives of adaptation to the constant changes in both internal and external competitive environment, gaining advantages in the production of high-quality, affordable products.

Key words: *competitiveness, production volume, dairy production, processing enterprises, the purchasing power of the population.*

УДК 336.1/.5

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ФОРМУВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ ВРАХОВУЮЧИ ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК КРАЇНИ

І. В. Копитіна, кандидат економічних наук

Миколаївський національний університет імені В.О.Сухомлинського

Досліджено особливості та вплив економічної ситуації на динаміку доходів місцевих бюджетів України. Проаналізовано динаміку доходів місцевих бюджетів та їх долю у Зведеному бюджеті країни, висвітлено перспективні чинники підвищення фінансової стійкості місцевих бюджетів.

Ключові слова: *місцеві бюджети, державний бюджет, трансферти, ВВП, доходи, видатки.*

Бюджетна система країни забезпечує цільовий характер використання фінансових ресурсів і дає можливості соціально-економічного розвитку як окремо регіонів так і держави в цілому. А одним з інструментів регулювання економічного і соціального розвитку держави є саме місцеві бюджети, через здійснення розподілу і перерозподілу частини ВВП.

Нині питанню розвитку місцевих бюджетів приділено достатньо уваги, зокрема в наукових працях О. Д. Василика, В. І. Кравченко, І. О. Лютого, І. О. Луніної, В. М. Опаріна, Ю. В. Пасічника, О. О. Сунцової та інших вчених. Проте на сьогодні питання розвитку та зміни структури місцевих бюджетів залишається актуальним.

Метою статті є вивчення впливу економічної ситуації на динаміку доходів місцевих бюджетів України.

Методика досліджень. Теоретичною та методологічною основою досліджень стали наукові праці з проблем розвитку бюджетної системи країни, особливості формування доходів та розподіл видатків місцевих бюджетів, Бюджетний Кодекс

України, Закон «Про місцеве самоврядування в Україні», Закон «Про державний бюджет на поточний рік», а також дані бюджетного моніторингу інституту бюджету та соціально-економічних досліджень, звіти Рахункової палати України та НБУ. Використано такі загальнонаукові методи: аналітичний, абстрактно-логічний, економіко-статистичний.

Результати досліджень. Головною метою діяльності органів місцевої влади є задоволення суспільних інтересів і потреб та сприяння соціально-економічному розвитку регіону, що спонукає місцеве самоврядування до пошуку необхідних фінансів. Визначальною ланкою місцевих фінансів є місцеві бюджети, у яких зосереджено майже 80% усіх фінансових ресурсів, що знаходяться в розпорядженні місцевих органів влади. На противагу їм, видатки відображають завдання та функції місцевої влади, а також можливість виконання певних завдань, яка безпосередньо залежить від розміру доходів місцевих бюджетів і спроможність останніх забезпечити соціальні та життєві потреби населення.[1] При вирішенні проблем доходів місцевих бюджетів у закордонній практиці враховується стан економічного розвитку країни, особливості оподаткування, рівень розвитку демократичних засад у державі та можливість перерозподілу фінансових ресурсів між окремими територіями та регіонами.

Економічна ситуація в Україні безумовно впливає на розмір доходів місцевих бюджетів та на можливість задоволення суспільних інтересів та потреб регіону. Адже тільки зростаюче виробництво ВВП створює стабільні фінансові передумови для процвітання нації, а кризова фінансова ситуація, яка може бути наслідком політичних негараздів, веде до зниження рівня національного багатства через нестачу ВВП для формування доходів і фінансових ресурсів.[2]

Частка трансфертів з державного бюджету України до місцевих бюджетів за період 2005 – 2013 рр. зросла на 24%, а питома вага доходів місцевих бюджетів у Зведеному бюджеті України за досліджуваний період знизилась майже на 9% (рис. 1.). Вплив зовнішньої фінансової нестабільності 2008 р. віддзеркалювався на економічних процесах України (табл. 1).

Рис. 1. Структура доходів місцевих бюджетів України та їх доля у Зведеному бюджеті України за 2002 – 2013 рр., у відсотках. [3;4;5;6]

Динаміка доходів місцевих бюджетів України за 2005 – 2013 рр. порівняно з ВВП, видатками державного доходу*

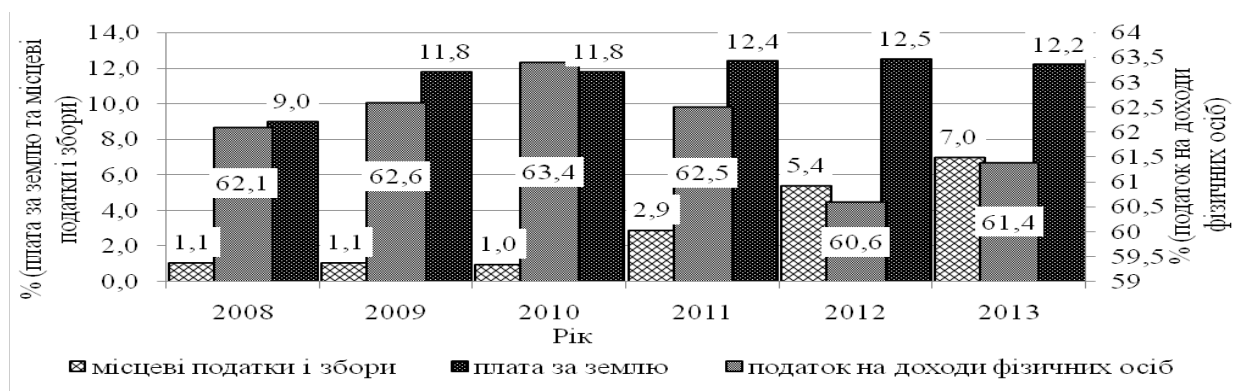
Рік	ІЧ	НА	Щ	НА	ГО	Б	Ю	ГО	Б	Ю	НЯ	М	М	Ю	Д	Ж	УР	АХ	УВ	АН	В	Б	П	В	У	В	С	У	Д
2005	419,0	106,1	113,0	53,7	23,4	12,8	25,3	20,7	100,0																				
2006	537,5	124,9	137,1	76,0	34,1	14,1	23,2	24,9	117,7																				
2007	712,9	147,9	174,2	103,0	44,7	14,4	20,7	25,7	139,4																				
2008	948,0	231,7	241,5	133,0	59,1	14,0	24,4	24,5	218,4																				
2009	913,3	209,7	242,4	133,2	62,2	14,6	23,0	25,7	197,6																				
2010	1082,6	240,6	303,6	158,3	77,8	14,6	22,2	25,6	226,8																				
2011	1314,0	314,6	333,4	181,5	94,9	13,8	23,9	28,5	296,5																				
2012	1408,9	346,1	396,0	225,3	124,5	16,0	24,6	31,4	326,2																				
2013	1454,9	337,6	403,5	221,0	115,8	15,2	23,2	28,7	318,2																				

*Складено автором за даними [3;4;5;6]

Уповільнення зростання реального ВВП (яке було спровоковане за рахунок сільського господарства – 17,5%, зниження будівництва та промислового виробництва – 16,0% та 3,1% відповідно) та загострення інфляційних процесів не сприяло зростанню обсягів доходів місцевих бюджетів. А 2010–2011 рр. характеризувався поступовим відновленням економічного зростання. У цей період більш залежними від трансфертів з держбюджету були Волинська (73,9%), Закарпатська (75,7%) та Тернопільська (73,6%) області. Однак уже у 2012 р. орієнтація регіональної політики була спрямована на освоєння та використання власного економічного потенціалу регіону та підвищення рівня фінансової незалежності органів місцевої влади.

Основним фактором росту ВВП у 2013 році був рекордний для незалежної України врожай зернових культур (63 млн тон). А також стабільне зростання реальних доходів населення, що стимулювало внутрішній споживчий попит та збереження низького рівня зовнішнього попиту, що стримувало розвиток промислових галузей зорієнтованих на експорт.

Основним платежем надходжень до місцевих бюджетів за аналізовані період залишається податкові надходження – 86,8% всіх доходів без урахування міжбюджетних трансфертів. Динамічні відхилення податкових надходжень до місцевих бюджетів України за період 2008–2013 роки незначні, за винятком місцевих податків та зборів 2012–2013 рр. (рис. 2.).

Рис. 2. Динаміка податкових надходжень до місцевих бюджетів за 2008 – 2013 рр., у відсотках. [3;4;5;6]

У структурі доходів місцевих бюджетів п'ятий рік поспіль спостерігається збільшення частки податкових надходжень за рахунок місцевих податків і зборів, частка яких збільшилася на 1,6 в. п. з 1,1% до 7,0% (через зростання надходжень єдиного податку). Одним із найбільш вагомим джерелом надходжень місцевих бюджетів залишаються податок на доходи фізичних осіб (з тенденцією зменшення з 62,1% до 61,4%) та плата за землю (9,0% у 2008 році до 12,2% у 2013 році).

Висновки. До основних проблем формування місцевих бюджетів слід віднести зниження рівня доходів, через недоотримання податкових платежів у зв'язку з значним обсягом тіньового сектора економіки і деформація структури місцевих фінансів через збільшення витрат бюджету враховуючи низьку частку місцевих бюджетів у зведеному бюджеті. Не менш важливим фактором є економічна недоцільність існуючого механізму перерозподілу фінансових ресурсів місцевого рівня. А загальне зміцнення всієї фінансової системи країни можливе лише при ефективному формуванню і використанню доходів місцевих бюджетів.

Незважаючи на те, що ключовим напрямом бюджетної політики на 2014 рік у сфері взаємовідносин державного бюджету з місцевими бюджетами є збалансування загальнодержавних та регіональних інтересів спрямованих на раціональне використання економічного потенціалу кожного регіону дана політика не призведе до сталості бюджетної політики, а лише загострить питання передачі більших повноважень місцевим бюджетам з урахуванням особливостей економічного розвитку регіонів країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Пасічник Ю. В. Бюджетна система України /Ю. В. Пасічник: Навч. посіб. — 2-е вид., перероб. і доп. — К.: Знання, 2008. — 670 с.
2. Опарін В. М. Фінансова система України (Теоретико-методологічні аспекти): [монографія] / В. М. Опарін. — К.: КНЕУ, 2005. — 240 с.
3. Бюджетний кодекс України; [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
4. Бюджетний моніторинг: аналіз виконання бюджету за 2010–2013 рр.; [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ibser.org.ua>.
5. Звіти Рахункової палати України «Висновки щодо виконання державного бюджету України за 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013 рік»; [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ac-rada.gov.ua>.
6. Річний звіт НБУ за 2013 рік; [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.

Одержано 28.05.2014

Аннотація

И. В. Копытина

Проблемы и перспективы формирования местных бюджетов учитывая экономическое развитие страны

Исследованы особенности и влияние экономической ситуации на динамику доходов местных бюджетов Украины. Проанализирована динамика доходов местных бюджетов и их доля в Сводном бюджете страны, освещены перспективные факторы повышения финансовой устойчивости местных бюджетов. Целью статьи является изучение влияния экономической ситуации на динамику доходов местных бюджетов Украины. Теоретической и

методологической основой исследований стали научные труды по проблемам развития бюджетной системы страны, особенности формирования доходов и распределение расходов местных бюджетов, Бюджетный Кодекс Украины, Закон «О местном самоуправлении в Украине», Закон «О государственном бюджете на текущий год», а также данные бюджетного мониторинга института бюджета и социально-экономических исследований, отчеты Счетной палаты Украины и НБУ. Используются следующие общенаучные методы: аналитический, абстрактно-логический, экономико-статистический. Автором изучены особенности формирования доходов местных бюджетов учитывая динамику налоговых поступлений за 2008 – 2013 года, изучена структура доходов местных бюджетов Украины и их доля в Сводном бюджете страны за период 2002 – 2013 года. Автор выделяет основные проблемы формирования местных бюджетов Украины, к которым относит снижение уровня их доходов, из-за получения не в полном объеме налоговых платежей в связи с теневым сектором экономики и деформацией структуры местных финансов. Кроме того автор акцентирует внимание на одном из важных факторов которым является экономическая нецелесообразность существующего механизма перераспределения финансовых ресурсов местного уровня.

Ключевые слова: местные бюджеты, государственный бюджет, трансферты, ВВП, доходы, расходы.

Annotation

I.V. Kopytina

Problems and prospects of local budgets formation considering the economic development of the country

The features and impact of the economic situation on the dynamics of local budgets revenues in Ukraine were investigated. The dynamics of local budgets revenues and their share in the Consolidated Budget of the country were analyzed, prospective factors of improving the financial sustainability of local budgets are highlighted. The purpose of this paper is to study the impact of economic situation on the dynamics of local budgets revenues of Ukraine. Theoretical and methodological basis of research became scientific works on the problems of development of the budgetary system of the country, features of income formation and distribution of expenditures of local budgets, the Budget Code of Ukraine, the Law ‘On Local Self-Government in Ukraine’, the Law ‘On the State Budget for the current year’, as well as data of budget monitoring of Institute of Budget and Socio-Economic Researches, reports of the Accounting Chamber of Ukraine and the National Bank. Scientific methods are used: analytical, abstract-logical, economic and statistical. Author studied the peculiarities of formation of local budgets revenues considering the dynamics of tax revenues for 2008 – 2013, the structure of local budgets revenues in Ukraine and their share in the Consolidated Budget of the country for the period of 2002 – 2013 were studied. The author highlights the major issues of local budgets formation of Ukraine, which include reduction of their income level due to not full tax payments and the shadow sector of the economy and deformation of structure of local finances. Furthermore the author focuses on one of the important factors – economical expediency of existing mechanism of redistribution of financial resources of local level.

Keywords: local budgets, state budget, transfers, GDP, income, expenses.